

С. О. Моргуновакандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри іноземної мови
Харківського національного університету міського господарства
імені О. М. Бекетова

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗВО З ВИКОРИСТАННЯМ ТЕХНОЛОГІЇ ПОДКАСТУ

У статті розглядаються теоретичні і методичні аспекти використання технології подкасту у навчанні іноземної мови студентів немовних спеціальностей у закладах вищої освіти. Підкреслюється актуальність застосування цієї технології у навчальному процесі, оскільки у наш час пріоритет надається вивченню іноземної мови в культурному контексті, комунікативності й інтерактивності й інтерактивності навчання, використанню інформаційно-комунікаційних технологій. Розкривається сутність терміна «навчальний подкаст», що визначається як аудіо- чи відеозапис, створений іноземною мовою відповідно до мовного і тематичного змісту навчальної програми і розміщений на сервері подкастів задля подальшого використання у навчальному процесі. Розглядаються властивості подкастингу як навчальної технології: актуальність, аутентичність представленого матеріалу, розвиток медіакомпетентності, багатоканальне сприймання, інтерактивність, мобільність, можливість розширення навчального середовища, автономність, розвиток пізнавальної мотивації до вивчення іноземної мови, продуктивність.

Наводяться вимоги, яким має відповідати навчальний подкаст: мова запису, тривалість звучання, відповідність тематичного змісту подкасту навчальній програмі й рівню знань студентів. Як ключові критерії для оцінки навчальних подкастів пропонуються відповідність комунікативній задачі, структура навчального подкасту, його зміст, лексико-граматичне й фонетичне оформлення.

Обґрунтовується доцільність й представляється досвід використання технології подкасту як засобу інтенсифікації навчання іноземної мови студентів, пропонуються шляхи розвитку вмінь говоріння і аудіювання студентів на базі використання подкастів, розглядаються основні етапи організації роботи з цим соціальним сервісом у навчальному процесі під час вивчення іноземної мови у закладі вищої освіти студентами немовних спеціальностей.

Стверджується, що використання технології подкасту дає змогу вирішувати комплексні завдання у процесі викладання іноземної мови, сприяє розвитку всіх компонентів іншомовної комунікативної компетенції студентів, надає додаткову мовну практику, підвищує навички аудіювання, розширює межі навчального середовища, адже студенти можуть навчатися як у навчальній, так і позанавчальній час.

Ключові слова: подкаст, навчання іноземної мови, студенти закладу вищої освіти, аудітивні вміння, вміння говоріння.

Постановка проблеми. Питання вдосконалення методів і форм викладання іноземних мов завжди є важливим для освіти у світлі підвищення якості й ефективності іншомовної професійної підготовки фахівців будь-якої галузі. Варто звернути увагу на те, що в сучасній методиці викладання іноземної мови акцент змістився з формування в студентів міцних систематизованих знань на формування в них здатності до активної самостійної діяльності. Досягненню цієї мети сприяє стрімкий розвиток інтернет-ресурсів, що дає змогу залучати до процесу навчання мови унікальний і різноманітний автентичний контент. Це є актуальним саме тому, що у наш час пріоритет у навчанні іноземних мов надається вивченню мови в культурному контексті, комунікативності й інтерактивності навчання, використанню інформаційно-комунікаційних технологій, що сприяють не тільки формуванню навичок говоріння, читання, аудіювання та письмового мовлення, але й стають головним

засобом розвитку самостійної пізнавальної діяльності студентів. Яскравим прикладом саме такого засобу, що оптимізує процес вивчення іноземної мови, є подкаст.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання впровадження у процес викладання іноземної мови у закладах вищої освіти сучасних інформаційних технологій опинилося у фокусі досліджень таких науковців, як М. Акіпова, Г. Баранова, Н. Гез, І. Грітченко, Є. Зайцева, О. Крюкова, Б. Лапудіс, І. Підласий, Л. Подимова, Є. Полат, М. Роджерс, П. Сисоєв, Н. Тализіна та ін. Вчені підкреслюють беззаперечну роль інформаційних технологій в інтенсифікації процесу навчання іноземної мови як у методичному, так і в презентаційному аспектах. Останнім часом спостерігається інтерес дослідників до можливостей використання технології подкастингу в навчанні іноземної мови. Розгляду саме цього питання присвячені роботи вітчизняних (Ж. Анікіна,

О. Бецько, О. Балтіна, І. Грітченко, Н. Гицик, С. Данилюк, І. Дробіт, Т. Шиян та ін.) та зарубіжних (P. Edirsingha, C. Dale, A. Fox, R. Kay, J.M. Pymm, T. Robb, G. Salmon, G. Stanley та ін.) науковців. Але варто зазначити, що, незважаючи на увагу вчених до цієї проблеми, питання задіяння інтернет-ресурсів, зокрема подкасту, в процесі формування іншомовної компетентності фахівців залишає простір для досліджень і педагогічних експериментів.

Метою статті є дослідження принципів, обґрунтування доцільності й представлення досвіду використання технології подкасту як засобу інтенсифікації навчання іноземної мови студентів немовних спеціальностей, розгляд організації основних етапів роботи з цим соціальним сервісом у навчальному процесі під час вивчення іноземної мови у закладі вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Слово подкаст (podcast) походить від слів "iPod" і "broadcast" (транслявати, передавати). Цей термін з'явився у 2005 році. Спочатку під цим поняттям мався на увазі аудіо- чи відеофайл, що є доступним для скачування в інтернеті і прослуховування (перегляду) на портативному мультимедійному плеєрі. Оксфордський словник англійської мови визначає подкаст ("podcast") як «аудіо- чи відеофайл, що поширюється в мережі Інтернет для прослуховування на комп'ютері чи мобільному пристрої і є доступним у будь-який зручний для користувача час» [8]. Аналіз використання цього терміна у сучасній науковій та методичній літературі дає змогу назвати найбільш поширеним визначення навчального подкасту як аудіо- чи відеозапису, що створений іноземною мовою відповідно до мовного і тематичного змісту навчальної програми і розміщений на сервері подкастів для подальшого використання у навчальному процесі [3, с. 35].

Перегляд, зберігання і поширення подкастів здійснюється за допомогою сервісів, що використовують інформаційні технології Веб 2.0 і Веб 3.0., які дають змогу користувачам створювати та поширювати власний контент у всесвітній мережі. Популярність подкастів у процесі вивчення іноземної мови зумовлена можливістю безплатно скачувати в універсальному форматі на носії інформації (комп'ютер, телефон тощо), наступним його прослуховуванням чи переглядом у зручний час і у зручному місті; періодичність чи серійність створення нових подкастів. Ці автентичні матеріали зазвичай супроводжуються текстом (скриптом) для аудіофайлу чи субтитрами для відеофайлу.

Характеризуючи подкастинг як навчальну технологію, науковці (М. Євстігнеев, Т. Сапух, П. Сисоев, П. Соломатіна та ін.) звертають увагу, насамперед, на такі його властивості: актуальність, автентичність представленого матеріалу, що робить процес вивчення іноземної мови більш вмотивованим і ефективним; розвиток медіаком-

петентності у процесі використання подкасту; багатофункціональність, що проявляється у можливості розвивати кілька видів мовленнєвої діяльності (читання, говоріння, аудіювання, письмо), підвищувати соціокультурну компетенцію, отримуючи інформацію про культуру мови, що вивчається; багатоканальне сприймання (одночасне сприймання зорової і слухової інформації); інтерактивність; мобільність; можливість розширення навчального середовища; автономність, що виявляється у виборі режиму навчання відповідно до індивідуальних особливостей сприймання інформації і рівня навченості; розвиток пізнавальної мотивації до вивчення іноземної мови. Додамо також, що, на нашу думку, важливою характеристикою подкасту як навчальної технології з точки зору діяльнісного підходу є його продуктивність, яка постає потужним імпульсом для занять іноземною мовою, адже, створюючи і публікуючи у мережі власні аудіо- чи відеоматеріали, студенти працюють із перспективною інформаційною технологією у реальній ситуації.

Науковці виділяють кілька типів подкастів, що використовуються у практиці навчання іноземної мови [1, с. 25]. Це, по-перше, автентичні подкасти, тобто аудіофайли, що виконують переважно інформативну та ілюстративну функції, були записані носіями мови, але не мають за мету та не створювалися спеціально для потреб навчання іноземної мови. Більшою мірою вони підходять лише для навчання студентів високого рівня володіння мовою, які можуть сприймати оригінальне мовлення на слух, хоча існує достатня кількість автентичних подкастів, створених із методичною метою. Наприклад, подкасти для вивчення англійської мови, що озвучуються носієм мови, можна знайти на сайтах BBC Learning English Podcast та Audio English Podcast. По-друге, це викладацькі подкасти – аудіофайли, що записані викладачами для своїх студентів і мають за мету допомогти студентам в опануванні різних аспектів мови, формуванні навичок та умінь мовлення. Методичними перевагами застосування цього типу подкастів Д. Ліч [6] називає змогу викладача презентувати основні моменти теми, не втрачаючи при цьому аудиторний час, змогу повторного прослуховування студентами того, що говорив викладач, не відволікаючись на сторонні речі, і підкреслює, що навіть проста передача певних моментів заняття в подкасті звільняє навчальний час для більш детальної роботи або розробки додаткових напрямів, які не може вмістити звичайне заняття. По-третє, це подкасти студентів – аудіофайли, записані як результат виконання індивідуальних або групових проектів студентів. Безумовну користь від використання цього типу подкастів можуть відчути як ті студенти, які їх створювали (адже вони здійснюють вмотивовану мовленнєву діяльність, активізуючи

при цьому лексику і граматику, відпрацьовуючи навички та уміння мовлення), так і ті, хто прослуховує ці файли. Подкасти, створені студентами, теж можуть належати до навчальних, бо робота над створенням власного подкасту теж є видом навчальної діяльності.

Навчальні подкасти мають відповідати певним вимогам. Найголовнішими з них є мова запису (іноземна мова, що вивчається), тривалість звучання (до 4 хвилин), тематика (відповідна до тематичного змісту навчальної програми), відповідність рівню знань студентів, тип запису (монолог, діалог чи груповий запис). Під час застосування технології подкасту у викладанні іноземної мови студентам нефілологічних спеціальностей закладу вищої освіти викладачу варто звертати увагу на необхідність чітко виділяти головне, істотне, відчувати міру у використанні наочності, демонструвати її поступово і тільки у відповідний момент заняття.

Досвід використання навчальних подкастів у процесі викладання англійської мови студентам нефілологічних спеціальностей дає змогу виділити певний набір мовленнєвих вмінь аудіювання і говоріння, розвиток яких є можливим за допомогою цієї технології [2, с. 185]. Так, запис студентами навчальних подкастів іноземною мовою сприяє розвитку вмінь говоріння, серед яких можна назвати такі: вміння робити повідомлення, що містить найбільш важливу інформацію за темою; коротко передавати зміст отриманої інформації; розповісти про себе, своє оточення, плани, обґрунтовуючи свої наміри чи вчинки; розмірковувати про факти чи події, наводячи приклади, аргументи, доходячи висновків; описувати особливості життя і культури своєї країни чи країни мови, що вивчається. Не менш важливими є вміння аудіювання, розвитку яких сприяє застосування технології подкасту: розуміти мету й тематику аудіотексту, логіку викладу інформації, аргументації (послідовність фактів і подій); висловлювати ставлення до предмета обговорення; прогнозувати розвиток подій; висловлювати свою думку про те, що почули. Відмітимо, що вміння аудіювання підвищуються також за рахунок прослуховування / перегляду подкастів одногрупників. Навички письмової мови й читання вдосконалюються у процесі мережевої тематичної дискусії у зоні мікроблогу або веб-форуму й індивідуальної роботи студентів під час обговорення навчальних подкастів. Важливим є й те, що використання технології подкасту розширює і збагачує лексичний словник студентів, сприяє формуванню та вдосконаленню в них граматичних навичок, суттєво впливає на розвиток пізнавальних здібностей, умінь навчання у співпраці й самостійної навчальної діяльності.

Методика роботи з подкастом близька до роботи з аудіотекстом і має чітку послідовність дій

викладача і студентів: передтекстовий етап (попередній інструктаж і попередні завдання); текстовий (процес сприйняття і осмислення інформації подкасту); післятекстовий етап (завдання, що контролюють розуміння почутого тексту).

На передтекстовому етапі роботи з подкастом передбачається зняття мовних труднощів, тренувальні вправи, первинне введення та закріплення нової лексики, пояснення граматичних явищ, що зустрічаються у тексті подкасту. Під час зняття мовних труднощів доречним є використання різного наочного матеріалу з метою забезпечення розуміння нової лексики, простеження синонімічних зв'язків між словами. Якщо аудіо- чи відеофайл містить частину, складну для сприйняття студентами, потрібне більш детальне опрацювання звукового оформлення цього епізоду, читання вголос із дотриманням наголосу, інтонації тощо. Продуктивним виявляється також аналіз граматичних структур фрагмента, складання словника подкасту з урахуванням тематичного та гніздового поділу лексики, відтворення нових слів у контексті, складання питань до ключових фраз, лексико-граматичного тесту, написання диктанту тощо. Під час текстового етапу роботи з подкастом, крім простого прослуховування інформації, можна запропонувати студентам заповнення таблиць, схем. Післятекстовий етап може містити такі види завдань: знаходження відповідного заголовка для тексту, частин тексту; складання плану тексту; переказ тексту; контроль розуміння почутого тексту подкасту.

Наведемо приблизний алгоритм роботи з подкастами, що мають за мету розвиток говоріння і аудіювання. На початку роботи викладач має пояснити студентам мету і завдання проекту, ознайомити їх із правилами роботи з платформою сервісу подкастів, де буде здійснюватися їх розміщення і мережева взаємодія студентів і викладача. Викладачу необхідно пояснити студентам, у чому буде полягати їх навчальна діяльність, визначити механізм роботи з подкастом, установити критерії оцінки участі студентів у цьому виді навчальної діяльності. Завершує цей етап створення викладачем для студентів сторінки подкасту за певною тематикою. Для цього викладач створює окрему групу в мобільному застосунку (прикладній програмі для смартфонів), наприклад, "Viber", "WhatsApp", "Google Classroom" або використовує з цією метою соціальний сервіс www.podomatic.com, створюючи окрему сторінку для своєї навчальної групи. На наступному етапі відбувається вибір теми і створення студентами тексту подкасту. Зокрема, студентам може бути запропоновано підготувати текст виступу (подкасту), де кожен з учасників має презентувати себе. Викладач здійснює моніторинг самостійної діяльності студентів, допомагаючи їм у підготовці граматично і лексично

грамотного тексту виступу, що потім буде записаний і розміщений у групі мобільного застосунку чи на сервісі подкастів для подальшого обговорення. Далі відбувається запис подкасту кожним студентом. Створені і розміщені на сервісі подкасти прослуховуються (переглядаються) викладачем і студентами у позанавчальний час. Усім студентам пропонується взяти участь у мережевому обговоренні подкасту, тобто розміщенні у мікроблозі короткого відгуку і коментаря стосовно змісту й/чи структури подкасту. Потім викладач організовує загальну дискусію і аналіз подкастів. На заключному етапі відбувається самооцінка виконаної роботи, де студенти мають визначити, наскільки їм вдалося розкрити суть проблеми, що обговорювалася, обміркувати труднощі, які виникли у процесі реалізації проекту, висунути пропозиції щодо покращення подальшої роботи. Наприкінці викладач оцінює роботу студентів відповідно до раніше обговорених критеріїв.

Запропонований алгоритм дій студентів і викладача передбачає, що досить великий обсяг навчальної діяльності здійснюється студентами самостійно. Це дає змогу стверджувати, що поряд із формуванням у студентів іншомовної комунікативної компетенції ця методика спрямована й на розвиток їх умінь самостійної навчальної діяльності, навчання мови за індивідуальною траєкторією.

Безумовно, включення подкастів у навчальне заняття з іноземної мови має бути мотивованим, функціональним кожного файлу обґрунтованим. Так, якщо як навчальне завдання позиціонується введення нового матеріалу, то подкаст може, наприклад, об'єднати в собі як вже вивчені аспекти, так і новий матеріал. Навчальні подкасти також мають відповідати поставленій комунікативній задачі, тобто зміст подкасту має розкриватися відповідно до певної комунікативної ситуації; при цьому оцінюються уміння студентів аргументувати свою позицію і використовувати соціокультурні знання. Завдання вважається виконаним, якщо заявлена тема була повністю розкрита, комунікативна мета досягнута, соціокультурна інформація використана відповідно до комунікативної ситуації. Враховуючи вищесказане, зазначимо, що ключовими критеріями для оцінки навчальних подкастів, на нашу думку, є відповідність комунікативній задачі, структура навчального подкасту, його зміст навчального подкасту, лексико-граматичне та фонетичне оформлення.

Але за всієї корисності використання подкастів у процесі викладання іноземної мови варто пам'ятати, що навчальні подкасти є тільки допоміжним інструментом. Впровадження в навчальний процес нових інформаційних технологій не виключає традиційних методів навчання, а має гармонійно поєднуватися з ними на всіх етапах навчання.

З цих позицій використання технології подкасту дає змогу не тільки багаторазово підвищити ефективність навчання, але й стимулювати студентів до подальшого самостійного вивчення іноземної мови. Для того щоб використання подкастів було ефективним, необхідно інтегрувати цей соціальний сервіс у процес навчання, а не пропонувати його студентам як допоміжний матеріал. Втім, треба враховувати те, що надмірна подача мультимедійного контенту значно зменшує роль викладача в навчальному процесі, чого у жодному разі не можна допускати, адже живе спілкування викладача і студента є безумовною цінністю навчального процесу.

Висновки і пропозиції. Поряд з іншими ресурсами подкаст як медіаносій є важливим технічним засобом навчання іноземної мови, його використання демонструє мобільність сучасної системи освіти загалом, її адаптивний характер, можливість своєчасного пристосування до інноваційних технологій. Залучення технології подкасту дозволяє вирішувати комплексні завдання у процесі викладання іноземної мови, сприяє розвитку всіх компонентів іншомовної комунікативної компетенції студентів, надає додаткову мовну практику, підвищує навички аудіювання, розширює межі навчального середовища, адже студенти можуть вивчати іноземну мову як у навчальний, так і позанавчальний час. Використання технології подкасту стимулює студентів до подальшого самостійного вивчення іноземної мови, але для цього необхідно не тільки пропонувати його студентам як допоміжний матеріал, але й інтегрувати цей соціальний сервіс у процес навчання.

Отже, використання технології подкасту у викладанні іноземної мови спроможне забезпечити актуальну якість процесу навчання, високу мотивацію студентів до вивчення іноземної мови, сприяє прояву в них ініціативності, цілеспрямованості, розвиває здібності слухати і чути, що, безумовно, підвищує результативність навчального процесу.

Список використаної літератури:

1. Грицик Н.В. Технологія подкастингу у викладанні іноземної мови (за професійним спрямуванням). *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2015. Вип. 124. С. 24–26.
2. Моргунова С.О. Дидактичний потенціал подкасту як засобу інтенсифікації навчання іноземної мови в університеті. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки» Херсонського державного університету*. 2018. Вип. 84. Т. 1. С. 183–187.
3. Соломатина А.Г. Методика розвитку умінь говоріння і аудіювання учасників посередством учебных подкастов: англійський язык,

- базовий уровень: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Тамбов, 2011. 158 с.
4. Heilesen S.B. What is the academic efficacy of podcasting? *Computers & Education*. 2010. Vol. 55. P. 1063–1068.
 5. Kay R. Exploring the use of video podcasts in education: a comprehensive review of the literature. *Computers in Human Behavior*. 2012. Vol. 28. P. 820–831.
 6. Leach J. Podcasting for schools: The basics. *Retrieved*. January 17. 2007. URL: <http://education.guardian.co.uk/appleeducation/story/0,,1682639,00.html>
 7. Robb T.N. Podcasting for ELT – What, Why and How? URL: <http://www.cc.kyoto-su.ac.jp/~trobb/podcasting2.html>.
 8. Oxford English Dictionary. URL: <http://www.oed.com>.
-

Morhunova S. Organization of the educational process of learning a foreign language in the university using a technology of podcast

The theoretical and methodological aspects of using podcast technology in teaching foreign language to students of non-linguistic specialties in universities is discussed in the article. It emphasizes the relevance of the use of this technology in the educational process, because in our time, priority is given to learning a foreign language in a cultural context, communication and interactivity of learning, the use of information and communication technologies. The essence of the term “educational podcast” is disclosed, which is defined as audio or video recording created in a foreign language in accordance with the language and thematic content of the curriculum and placed on the podcast server for further use in the educational process.

The properties of podcasting as an educational technology are considered: relevance, authenticity of the presented material, development of media competence, multi-functionality, multi-channel perception, interactivity, mobility, possibility of expanding the learning environment, autonomy, development of cognitive motivation to learn a foreign language, and productivity.

The requirements that the educational podcast should correspond to are given: the recording language, the duration of the sound, the correspondence of the thematic content of the podcast to the curriculum and the level of students’ knowledge. As the key criteria for the evaluation of educational podcasts are proposed to correspond to the communicative task, the structure of the educational podcast, its content, lexical-grammatical and phonetic design.

It justifies the feasibility and presents the experience of using podcast technology as a means of intensifying students’ foreign language teaching, suggests ways to develop speaking and listening skills of students based on using podcasts, discusses the main stages of organizing work with this social service in the educational process when learning a foreign language by students of non-language specialties at the university.

The use of podcast technology allows us to solve complex tasks in the process of teaching a foreign language, contributes to the development of all components of students’ foreign language communicative competence, provides additional language practice, enhances listening skills, expands the boundaries of the learning environment, as students can learn both at school and extracurricular time is approved.

Key words: *podcast, foreign language teaching, students of higher education institutions, auditing skills, speaking skills.*